

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania S.Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Jaśle

o zapłatę składek,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 29 października 2025 r.,

zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie
z dnia 6 lutego 2025 r., sygn. akt III AUa 211/23 (WSCU 9/25),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 lutego 2025 r. Sąd Apelacyjny w Rzeszowie odrzucił skargę kasacyjną odwołującego się S.Z. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 listopada 2023 r. Mając na względzie stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 marca 2023 r., III UZ 36/22, w którym wskazano, że sprawa o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne jest sprawą o prawo majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.), Sąd Apelacyjny stwierdził, że skuteczne złożenie skargi kasacyjnej jest determinowane podaną wartością przedmiotu zaskarżenia. Wobec tak opisaney sytuacji procesowej, Sąd drugiej instancji uznał, że skarga kasacyjna złożona przez wnioskodawcę jest

niedopuszczalna, ponieważ podana w niej wartość przedmiotu zaskarżenia nie przeniosła kwoty 10.000 zł.

Wnioskodawca zaskarżył zażaleniem postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie w całości i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o załączanie akt postępowania w sprawach III AUa 423/22 oraz III AUa 211/23 Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie i ewentualne łączne rozpoznanie zażaleń.

Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił: a) na podstawie art. 398³ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. nieważność postępowania, albowiem wyrok wydała SSA K.K. Nadmienił, iż postępowanie w sprawie w zakresie w jakim brała udział SSA K.K. jest dotknięte nieważnością co wyraźnie i kategorycznie wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 października 2024 r., sygn. akt. III UZ 13/24. Nastąpiło tym samym w przedmiotowej sprawie ewidentne naruszenie art. 398¹³ § 1 k.p.c. przez pominięcie, iż skarżący podniósł zarzut nieważności postępowania, zaś Sąd Najwyższy w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania, a tym samym istnieje konieczność wypowiedzenia się Sądowi Najwyższemu w przedmiocie nieważności postępowania głównego objętego skargą kasacyjną. Ponownie wskazał, iż Pani K.K. od razu na stanowisko Sędziego Sądu Apelacyjnego w [...] została powołana na mocy uchwały KRS z (...), nr (...). Pani K.K. uprzednio nigdy nie pełniła funkcji sędziego. Przed wystartowaniem w konkursie współpracowała z ówczesną władzą. Pani K.K. nigdy nie specjalizowała się w prawie pracy i ubezpieczeń społecznych. Specjalizowała się z zakresu prawa konstytucyjnego, prawa UE, prawa karnego (ze szczególnym uwzględnieniem konstytucyjnych aspektów odpowiedzialności karnej) oraz prawnych aspektów bezpieczeństwa państwa. Jest autorką ponad 50 publikacji naukowych, w tym monografii (...), a także artykułów konstytucyjnych uwarunkowań klauzuli sumienia, prerogatyw głowy państwa, administracyjnych kar pieniężnych. Co istotne jest także autorką 60 opinii prawnych, sporządzonych między innymi na zlecenie Kancelarii Prezydenta RP, Biura Analiz Sejmowych oraz Ministerstwa Sprawiedliwości w tym co najbardziej istotne opinii prawnej w przedmiocie „(...)” gdzie jednoznacznie stwierdziła, iż skład Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowany w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8

grudnia 2017 r., jest zgodny z Konstytucją. Następnie zaś od tej rady otrzymała pozytywną uchwałę. Była też członkiem licznych komisji i zespołów eksperckich, m.in. członkiem Komisji Egzaminacyjnej do spraw aplikacji radcowskiej przy Ministrze Sprawiedliwości z siedzibą w (...). Za dotychczasową aktywność zawodową i publiczną została między innymi odznaczona Medalem Brązowym (...) oraz Złotą odznaką (...). Biorąc pod uwagę powyższe należy podnieść zarzut w postaci sprzeczności z przepisami prawa składu sądu orzekającego w danej sprawie/nienależytej obsady sądu zgodnie z art. 379 pkt 4 k.p.c.. Powyższa wadliwość procesu powoływania Pani sędzi K.K. i jej korzystanie z tak zwanej „dobrej zmiany” prowadzi, w przedmiotowych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności; b) naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. przez ustalenie, iż warunek dopuszczalności skargi w przedmiotowej sprawie jest determinowany wartością przedmiotu sporu i wskazanie, iż przedmiotem postępowania jest „zapłata składek” gdy w rzeczywistości przedmiotem postępowania i głównym zarzutem jest objęcie skarżącego obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym – wypadkowym, a tym samym skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia; c) naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c. przez błędne ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia i pominięcie, iż spór pomiędzy organem rentowym oraz skarżącym dotyczy nie tylko tej przedmiotowej sprawy ale jest bliźniaczy w sprawach rozstrzygniętych przez Sąd Apelacyjny w wyrokach z dnia 22 marca 2024 r. (III AUa 211/23) oraz 25 marca 2024 r. (III AUa 423/22) zaś suma wartości przedmiotu zaskarżenia wynosi 12.984 zł; d) naruszenie art. 398¹³ § 1 k.p.c. przez pominięcie, iż skarżący podniósł zarzut nieważności postępowania, zaś Sąd Najwyższy w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania, a tym samym istnieje konieczność wypowiedzenia się Sądu Najwyższego w przedmiocie nieważności postępowania objętego skargą kasacyjną; e) naruszenie art. 398¹³ § 1 k.p.c. przez pominięcie iż w przedmiotowej sprawie doszło do rażącego naruszenia prawa materialnego, a to art. 48 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 i 10

Konstytucji prowadzącego do nieważności postępowania przez naruszenie przez organ rentowy, a następnie przez Sądy obu instancji, podstawowych zasad postępowania administracyjnego, a to: zasady zakazu stosowania wykładni rozszerzającej na niekorzyść płatnika przez zastosowanie rozszerzającej wykładni przepisu art. 48 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i uznanie, iż mimo że sankcję z w/w przepisu przewiduje się wyłącznie w wypadku niezłożenia deklaracji przez płatnika może być on zastosowany także, gdy płatnik złoży deklarację z błędami oraz zasady braku domniemania kompetencji, którą organ rentowy naruszył wydając decyzję na podstawie art. 48 o ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych mimo, iż przepis ten zezwalał na wydanie takiej decyzji wyłącznie w wypadku „nie złożenia deklaracji w terminie”; w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, iż istniała podstawa prawna jak i faktyczna wydania zaskarżonego postanowienia i uznanie iż dopuszczalność skargi w przedmiotowej sprawie mimo podniesienia zarzutu nieważności postępowania jak i błędnego określenia przedmiotu postępowania determinuje wyłącznie wartość przedmiotu sporu w tej sprawie, mimo iż zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Skarżący wskazał, że Sąd błędnie przyjął przedmiot postępowania jako „zapłatę składki” gdy w rzeczywistości przedmiotem postępowania i głównym sporem pomiędzy skarżącym i organem rentowym było obowiązkowe objęcie skarżącego ubezpieczeniem wypadkowym, z czym skarżący w każdym piśmie się w sposób oczywisty nie zgadzał. Organ rentowy bowiem wydawanymi i zaskarżanymi decyzjami notorycznie obejmował skarżącego ubezpieczeniem wypadkowym z wysokością składki na poziomie 1,67% wbrew deklaracjom składanym każdorazowo przez skarżącego. Skarżący wskazał, że w przedmiotowej sprawie bezsporne było, iż odwołujący się złożył deklaracje do organu rentowego stanowiące podstawę wymiaru składek w wymaganym terminie i opłacił składkę. Deklaracje te jednakże bez podstawy prawnej i wydania decyzji administracyjnej zostały pozostawione w istocie przez organ rentowy bez biegu. Ma to istotne znaczenie dla prawidłowości działania organu rentowego i istnienia podstawy prawnej i faktycznej wydania zaskarżonej decyzji. Organ rentowy posilując się art. 48 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych każdorazowo obejmował

skarżącego ubezpieczeniem wypadkowym niezgodnie z jego wolą wyrażoną w deklaracjach, a tym samym w istocie przedmiotem postępowania nie jest zapłata składki, ale objęcie skarżącego ubezpieczeniem wypadkowym wbrew jego woli. Co zaś wskazuje, iż skarga kasacyjna przysługuje bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia. Organ rentowy w wypadku złożenia deklaracji rozliczeniowej nie był uprawniony do wydania decyzji na podstawie art. 48 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych a wyłącznie miał prawo do wszczęcia procedury z art. 48b tej ustawy, która gwarantowała odwołującemu się prawo do złożenia wniosku o wszczęcie postępowania wyjaśniającego. Organ rentowy zaniechał w/w obowiązkom czym w sposób ewidentny zadziałał na szkodę odwołującego się i wydał decyzję w istocie będącą sankcją dla odwołującego się.

W odpowiedzi na zażalenie organ rentowy wniosł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od odwołującego się na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest niezasadne.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do wskazanego przez skarżącego zarzutu nieważności zauważyć należy, że dotyczy się on postępowania przed Sądem Apelacyjnym zakończonego wyrokiem z dnia 16 listopada 2023 r., zaskarżonego następnie skargą kasacyjną, która została odrzucona postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 lutego 2025 r. Zaskarżone zażaleniem postanowienie wydała sędzia SA X.Y., odnośnie do której skarżący nie formułuje jakichkolwiek zarzutów dotyczących powołania w wadliwej procedurze. Wskazane przez skarżącego okoliczności przemawiające za nieważnością postępowania nie mogą zatem mieć wpływu na zasadność zażalenia. Nieważność postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 16 listopada 2023 r. podlegałaby ocenie przy rozpoznaniu skargi kasacyjnej, nie zaś przy rozpoznaniu zażalenia od postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej ze względu na jej niedopuszczalność z uwagi na wartość przedmiotu zaskarżenia. Sformułowany zarzut nieważności jest zatem całkowicie bezzasadny.

W zakresie dalszych zarzutów zauważyć należy, że art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji oraz Sąd Najwyższy obowiązek dokonania kontroli dopuszczalności skargi jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia przysługującego poza tokiem instancji i weryfikacji wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia w celu wyeliminowania przypadków nieprawidłowego oznaczenia tej wartości w zamiarze zapewnienia sobie dostępu do postępowania kasacyjnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 stycznia 2010 r., I UK 289/09, LEX nr 577827). Stosownie do art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregośkolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy systemowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114). Zauważyć trzeba, że istotą sporu w rozpoznawanej sprawie nie było ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie wysokości należności z tytułu składek. Skarga kasacyjna w takich sprawach jest dopuszczalna, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia jest nie niższa niż dziesięć tysięcy złotych. W rozpoznawanej sprawie w skardze kasacyjnej wniesionej w dniu 18 lutego 2024 r. wartość przedmiotu zaskarżenia została wskazana na kwotę 13.129 zł. Pismem z dnia 20 lutego 2024 r. Sąd Apelacyjny

wezwał pełnomocnika wnioskodawcy do uzupełnienia złożonej skargi kasacyjnej przez podanie szczegółowego sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia. W odpowiedzi na powyższe pełnomocnik wnioskodawcy skorygował wartość przedmiotu zaskarżenia, wskazując ją na kwotę 4.377 zł jako sumę składek objętych zaskarżonym wyrokiem. Oceny dopuszczalności skargi kasacyjnej nie zmienia wskazana przez skarżącego okoliczność, że spór pomiędzy organem rentowym oraz skarżącym dotyczy nie tylko tej przedmiotowej sprawy ale jest bliźniaczy w sprawach rozstrzygniętych przez Sąd Apelacyjny w wyrokach z dnia 22 marca 2024 r. (III Aua 211/23) oraz 25 marca 2024 r. (III AUa 423/22), zaś suma wartości przedmiotu zaskarżenia wynosi 12.984 zł. Ocena dopuszczalności skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. nie wykracza bowiem poza indywidualną (daną) sprawę, objętą wyrokiem Sądu Apelacyjnego, zatem nie obejmuje rozstrzygnięć w innych wskazanych sprawach.

Ocenie Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym wymyka się zarzucane naruszenie art. 48 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 2 i 10 Konstytucji. Rozpoznanie przez Sąd Najwyższy zażalenia od postanowienia w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej nie obejmuje bowiem oceny zgodności z prawem wyroku Sądu Apelacyjnego. Czym innym jest bowiem dopuszczalność skargi kasacyjnej, a czym innym jej trafność.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

[A.P.]

[a.ł.]

